

KÖZTISZTASÁGI EGYESÜLÉS

2483 Gárdony, Bóné Kálmán u. 44. Levélcím: 2483 Gárdony Pf.: 15

Tel: 36-22-355-065, 36-22-356-189, Fax: 36-22-355-253

E-mail: info@koztegy.hu Internet: www.koztegy.hu

Bankszámla: 11736082-20004422 Adószám: 10308275-2-07

Dátum: 2008-11-21

Ikt. sz.: 574/32/2008.

Tárgy: javaslat a
termékdíjas
szabályozás
felülvizsgálatára

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Környezetgazdasági Főosztály
Budapest

Dr. Farkas Hilda főosztályvezető asszony részére

Tisztelt Főosztályvezető Asszony!

A termékdíj szabályozás felülvizsgálatával kapcsolatos munkacsoport ülésre a Köztisztasági Egyesülés az alábbi összefoglalót terjeszti elő:

Előzmények

A 2001. január 1-én hatályba lépett hulladékgazdálkodási törvény 21. §. (5) bekezdése értelmében a helyi önkormányzatok felhatalmazást kapnak arra, hogy – a helyi feltételekhez igazodva – előírhatják a települési szilárd hulladékok egyes összetevőinek közszolgáltatás keretében történő szelektív begyűjtését, illetőleg meghatározhatják az erre vonatkozó részletes szabályokat.

A helyi közszolgáltatást szabályozó önkormányzati rendelet tehát amellet, hogy jogszabályi keretek között kijelöli a közszolgáltatót (241/2000. XII. 23.) sz. Korm. rendelet), megállapítja a közszolgáltatás rendszerét, kihirdeti az ingatlanulajdonosokat (lakosságot) terhelő díjfizetés módját és mértékét a kedvezmények és mentességek eseteit *dönthet a lakossági szelektív gyűjtés bevezetéséről* is.

A helyi önkormányzat tehát a közszolgáltatás keretében, rendeletében írja elő a települési szilárd hulladékok szelektív begyűjtését a kijelölt közszolgáltató(k) számára a rendeletében megállapított közszolgáltatási díj alkalmazása mellett, mint ahogy ezzel teszi a lakosság számára is kötelezően igénybeveendő szolgáltatássá.

A szelektív hulladék kezelése szempontjából, a települési szilárd hulladékok kezelésére szolgáló egyes létesítmények kialakításának és üzemeltetésének részletes szabályairól szóló 5/2002. (X. 29.) sz. KvVM rendelet szerint szabályozott létesítmények: hulladékgyűjtő sziget, hulladékudvar, válogatómű, valamint a járatszerű (házhoz menő) begyűjtés, vagy az előzőek kombinációja alkalmazhatók.

Bármelyik megoldás is jön szóba azonban, az minden esetben a *közszolgáltatás része* lesz, a vele kapcsolatosan felmerülő indokolt költségek pedig a közszolgáltatási díj alapját képezik.

A bevételekkel csökkentett költségek szigorú elkülönítését, a költségelemzést az önkormányzatok díj-megállapítási alapként kezelik.

Ha az önkormányzat a tételes költségelemzésnél kisebb összegben határozza meg a közszolgáltatási díjat, úgy a különbözetet a közszolgáltató számára saját forrásból *kell* fedeznie.

A közszolgáltatást tehát nemcsak szervezési, működtetési-, üzemeltetési szempontból, hanem közgazdasági szempontból is egy egységként kell kezelni.

Gondoljunk csak arra az egyszerű példára, hogy ha az önkormányzat a lakossági szelektív hulladékok begyűjtésre gyűjtőszigeteket, hulladékudvarokat létesít, annak mindenki számára egyformán használhatónak kell lennie és ezek igénybevételéért külön díjazás nem számítható fel. Ez pedig csak úgy működhet, hogy ezeknek az eszközöknek, létesítményeknek a beruházási, üzemeltetési költségei vagy a közszolgáltatási díjban jelennek meg, vagy az önkormányzat külön forrásból fedezi azt.

Előbbi a hulladékdíjak jelentős megemelését, utóbbi pedig pótlólagos önkormányzati források bevonását jelenti.

Fentieket összegezve, megállapítható, hogy a helyi önkormányzatok a települési szilárd hulladékok kezelésére megszervezett helyi közszolgáltatás rendjének kialakításakor *a környezetvédelmi és a közgazdasági kérdések együttes vizsgálata alapján kell, hogy döntsenek.*

Látható tehát, hogy a lakossági szelektív hulladékgyűjtés bevezetése, annak működtetése gondos mérlegelést kíván.

A lakossági hulladékok – melynek meghatározó része csomagolási hulladék – szelektív begyűjtése, és előkezelése, továbbá a hasznosító műbe történő szállítása, vagyis a szelektív hulladékkezelési rendszer megszervezése, működtetése számottevő többletköltségként jelentkezik.

Ebben a körben jelentős hányad *a beruházási költség.*

A Magyar Köztársaság 2001-2002-es, 2003-as, majd pedig a 2004-es költségvetése, évente 2,000 eFt-ot biztosított a települési hulladékok közszolgáltatásának fejlesztésére, prioritást adva a lakossági szelektív hulladékkezelési beruházásoknak. Itt kell megemlíteni, hogy ezzel egy időben, s ezt követően megvalósult, vagy megvalósulás előtt álló ISPA / Kohéziós Alap támogatásból létrehozott, lakossági szelektív hulladékok begyűjtését, előkezelését megvalósító beruházásokat is.

Megállapíthatjuk, hogy ez a *fejlesztési támogatás* igen jelentős EU-s és állami támogatással komoly szelektív hulladékkezelési kapacitást hozott létre.

Ehhez természetesen hozzá kell venni a közszolgáltatók korábbi években végrehajtott egyéb pályázati pénzeszközzel segített, vagy önálló beruházásban kiépített rendszerét.

További jelentős tétel az *üzemeltetés.*

A hagyományos (ömlesztett, vagy vegyes) hulladékgyűjtés önmagában is többletterhet jelent azáltal, hogy a korábban használatos hulladéklerakók további üzemeltetése nem vagy csak jelentős ráfordítással működtethetők, ráadásul a korszerűen kiépített és a jövőben kiépülő regionális hulladéklerakók jelentős fajlagos költségnövekedése mellett a lakossági díjban meg kell jelentetni ezen létesítmények rekultivációs, és 30 éves utógondozásának költségét is! Itt feltétlenül szólni kell a 2009. július 15-ét követő időszak regionális – számszerűen összesen mintegy 70 db-ra csökkenő - hulladéklerakóinak arról a hatásáról, ami önmagában is igen jelentős lakossági díjemelést eredményez.

Ehhez jön a szintén kötelező biológiailag lebomló szerves hulladékok lerakótól való eltérítési kötelezettségének összes vonzata.

(Feltétlenül meg kell jegyezni, hogy a lakossági szelektív hulladékkezelés létesítményeinek beruházási és üzemeltetési költségeiről tanulmány készült, mely a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium honlapján található.)

A fentiek olyan mérvű díjemelést generálnak, amely egyes területeken már most elviselhetetlen terhet jelent a hulladékkezelés rendszerének működtetésében!

Megkerülhetetlen kérdés a lakossági szelektív hulladék fogalma.

A kötelező közszolgáltatás hatálya alá tartozó települési szilárd hulladék a hulladékgazdálkodási törvényből levezethetően: (Hgt. 21. §. (5) bekezdés alapján a 213/2001. (XI. 14.) sz. Korm. rend. 3. § a) bekezdés aa) pontja.), vagyis ez a háztartási hulladék: az emberek mindennapi élete során a lakásokban, valamint a pihenés, üdülés céljára használt helyiségekben és a lakóházak közös használatú helyiségeiben és területein, valamint az intézményekben keletkező hulladékkör.

Ennek része a lakossági szelektív hulladékgyűjtés, amit a környezetvédelmi termékdíjról, továbbá egyes termékek környezetvédelmi termékdíjáról szóló 1995. évi LVI. törvény 20. §. v) pontja az alábbiakban rögzít:

lakossági szelektív hulladékgyűjtés: a külön jogszabályban meghatározott települési szilárd hulladék egyes összetevőinek az újrafeldolgozás, a visszanyerés vagy az energetikai hasznosítás érdekében végzett elkülönített (szelektív) begyűjtése, amelyet közszolgáltató végez;

Fentieket összegezve tehát megállapíthatjuk, hogy a lakossági szelektív hulladékok kezelése, mint a helyi önkormányzat által szervezett közszolgáltatás része, egy komplex rendszer egyik eleme, mely azonban csak ebben az egységben kezelhető, és értelmezhető!

Tudjuk, hogy a széleskörű gazdasági és politikai érdekek nehéz egyeztetési körülményeket teremtenek az érintettek szervezetek számára, azt azonban nem szabad szem előtt téveszteni, hogy a hulladékgazdálkodási célok eléréséhez az önkormányzati és lakossági részvétel nélkülözhetetlen és azt minden eszközzel ösztönözni kell.

Fontos megjegyezni, hogy a jogszabály, a gyártó,- forgalmazói kört teszi *kötelezetté*, hogy az általuk kibocsátott összes csomagolásuk mennyiségéhez viszonyított %-os arányú visszagyűjtést, hasznosítást teljesítsék.

Ennek megfelelően, a gyártóknak, - forgalmazóknak választási lehetősége az alábbiak szerint biztosított:

1. termékdíjat fizetnek és a kibocsátott csomagolási hulladék hasznosításáról az állam gondoskodik (a befizetett termékdíj felhasználásával), vagy,
2. termékdíj mentességet szereznek azáltal, hogy a teljesítik a külön jogszabályban meghatározott hasznosítási arányt.

A hasznosítási kötelezettség teljesítésére szintén alternatív megoldás biztosított:

- a.) vagy egyedül, esetlegesen más gyártókkal (forgalmazókkal) együtt teljesíteni,
- b.) vagy igénybe venni egy, erre a célra alakult, közhasznú hasznosítást koordináló szervezet szolgáltatását, és ezért hasznosítási díjat fizetni.

Az évente kötelező hasznosítási arányt a környezetvédelmi termékdíjmentesség, a termékdíj visszaigénylésének és átvállalásának, valamint a használt gumiabroncs behozatalának feltételeiről szóló 53/2003. (IV. 11.) Korm. rendelet határozza meg. E rendelet 7/A §-a a kötelező begyűjtési arány mellé 2006. január 1-től további megkötéseket ír elő:

7/A. § (1) A csomagoláshasznosítást koordináló szervezet a mentesség elérése érdekében köteles

a) a települési önkormányzatok által a tárgyévet megelőző év október 10-éig számára felajánlott lakossági szelektív hulladékot legalább a (3) bekezdésben ajánlott szolgáltatási díj ellenében átvenni, vagy

b) amennyiben az ajánlott szolgáltatási díjat nem fogadja el, az általa kezelt teljes kibocsátott mennyiség 4%-ának lakossági szelektív hulladékgyűjtésből történő hasznosítását igazolni.

(2) A csomagoláshasznosítást koordináló szervezetek által az (1) bekezdés a) pontja alapján átvett lakossági szelektív hulladékkal a tárgyévet követő év május 31-éig az előző évben a kötelezettségükbe tartozó termékdíjköteles termékek arányának megfelelően súlyozott tényleges teljesítési aránynak megfelelően egymással elszámolnak.

(3) A szelektív lakossági hulladékgyűjtés átlagos indokolt többletköltségeit tartalmazó szolgáltatási díj javasolt mértékére a Csomagolás Hasznosítást Koordináló Szervezetek Tanácsa (a továbbiakban: Tanács) ajánlást tesz. A Tanácsot a csomagoláshasznosítást koordináló szervezetek, valamint a helyi önkormányzati érdek-képviselői szervek hozhatják létre.

(4) Amennyiben a Tanács a szolgáltatási díj javasolt mértékére a tárgyévet megelőző év október 15-éig nem tesz ajánlást, a környezetvédelmi és vízügyi miniszter a tárgyévet megelőző év október 30-áig a szolgáltatási díj általa ajánlott mértékét közleményben teszi közzé a Minisztérium hivatalos lapjában.

Az önkormányzat tehát *nem kötelezett* a lakossági szelektív gyűjtés megszervezésére, de amennyiben helyi rendeletében megszervezi azt, akkor a hagyományos gyűjtés és a szelektív hulladékgyűjtés közötti átlagos, indokolt többletköltségekre jogosan tart igényt!

Itt érkeztünk el ahhoz az érzékeny ponthoz, amely a kezdetektől fogva a megoldatlan vita szintjén maradt, s megoldatlansága a jövőben súlyos problémákat okozhat!

Ezek között legalább az alábbiakat érdemes megemlíteni:

Az első:

A hulladékgazdálkodási törvény és kapcsolódó jogszabályai a gyártó,- forgalmazó számára csak az általuk kibocsátott csomagolás *egy részére* ír elő kötelező gondoskodást és kötelezettséget, holott a törvény legfontosabb alapelvei:

a gyártói felelősség elve alapján a termék előállítója felelős a termék és a technológia jellemzőinek a hulladékgazdálkodás követelményei szempontjából kedvező megválasztásáért, ideértve a felhasznált alapanyagok megválasztását, a termék külső behatásokkal szembeni ellenállóképességét, a termék élettartamát és újrahasználhatóságát, a termék előállításából és felhasználásából származó, illetve a termékből keletkező hulladék hasznosításának és ártalmatlanításának megtervezését, valamint a kezelés költségeihez történő hozzájárulást is;

valamint,

a szennyező fizet elv alapján a hulladék termelője, birtokosa vagy a hulladékká vált termék gyártója köteles a hulladékkezelési költségeit megfizetni, vagy a hulladékot ártalmatlanítani; a szennyezés okozója, illetőleg előidézője felel a hulladékkal okozott környezetszennyezés megszüntetéséért, a környezeti állapot helyreállításáért és az okozott kár megtérítéséért, beleértve a helyreállítás költségeit is;

Ez azért bír különös jelentőséggel, mert a közszolgáltatás keretében kezelt hulladékmennyiség jelentős hányadát kitevő a csomagolási hulladék, kötelező hasznosításon felüli részének *teljes költsége a közszolgáltatási díjban a lakosságra, vagy az önkormányzatra hárul*. Továbbá a hasznosításra begyűjtött és/vagy előkezelt csomagolási hulladékokkal kapcsolatos *költségek nem térülnek meg* a koordináló szervezetektől és hasznosítóktól származó bevételből!

Minden kommentár nélkül, a Köztisztasági Egyesülés 2005. és 2006. évi reprezentatív felmérésből az alábbiak állapíthatók meg:

	eFt	
	2005.	2006.
A szelektív hulladékkezelés árbevétele (eFt)	335.791	494.550
Támogatási bevétel (koordinálótól kapott) (eFt)	612.832	640.686
Összes árbevétel (eFt)	948.624	1.135.237
Összes költség (eFt)	2.031.998	2.455.499
A szelektív hulladékkezelés eredménye (eFt)	-1.084.249	-1.320.262

A második:

A csomagolást koordináló szervezetek, az önkormányzatok - minden év október 10-ig felajánlott - lakossági szelektív hulladékát, teljes mennyiségben kötelesek fogadni, s arra hasznosítási szerződést kötni. Ez az előírás mellett, hogy nagyban hozzájárul a koordináló szervezetek rendszerének, finanszírozásának biztosításához, és biztonságához, ezt már koránt sem biztosítja az önkormányzatok számára.

Ez nemcsak a becslés pontossága, vagy pontatlansága következménye, hanem inkább azé, hogy ehhez az időponthoz a szelektív rendszerek működése semmivel sem kapcsolható! Ekkor még nem ismertek az év végi záró eredmények, nem tudható az önkormányzatok szelektív hulladékkezelésre fordítható forrásai, nem ismert a lakossági hulladékdíjak mértéke sem.

Ez az időpont nem tudja kezelni – úgy tűnik nem is akarja – a később belépni szándékozó települések, régiók csatlakozási kérdéseit sem!

Egyszóval a rendeleti határnap rugalmatlansága lehetetlen helyzetbe hozza mindazokat a szereplőket, akik a szelektív hulladékbegyűjtés, előkezelés gyakorlati tevékenységét végzik.

A harmadik:

A gyártók,- forgalmazók hasznosítási kötelezettsége az általuk kibocsátott csomagolás évenként meghatározott %-áig terjed. Ennek elérése a termékdíjmentesség alapja, vagyis ezen felüli teljesítés számukra irracionális!

A kötelező hasznosítás feletti mennyiség, teljes egészében az önkormányzatok, illetve a lakosság által fizetendő hulladékdíjban jelenik meg, s legrosszabb esetben a hulladéklerakót terheli.

A gyártók,- forgalmazók kimutatása alapján a lerakót terhelő csomagolási hulladékok mennyisége:

Év	Lerakóra kerülő mennyiség	
	%	(et)
2007	45	398
2008	44	397
2009	43	396
2010	42	394
2011	41	392
2012	40	390

A mai korszerűen szigetelt, a rekultivációt és a 30 éves monitorozást is magában foglaló hulladéklerakón elhelyezett hulladék ártalmatlanítási díja 10.000 Ft/tonna!

A jelenlegi helyzet

Alapvető ellentmondás rejlik az integrált hulladékkezelési rendszer magyarországi működésében: a közszolgáltatás maga nem piaci szegmens, szelektív hulladékkezelési tevékenységének „termékeként” megjelenő szelektív hulladékok viszont piaci áruként viselkednek!

Az örök, és mai napig eldöntetlen kérdés: *áru-e a hulladék*, csúcsosodik ki a mai problémák sokaságából.

Az áruként viselkedő szelektív csomagolási hulladékok és egyéb szelektív hulladékok piaci törvényszerűség alapján mozognak, amit a közszolgáltatás konstans lassan mozgó elemei nem tudnak, de nem is feladtuk követni.

Ugyanakkor, a piaci elemek ára jelentősen visszahat a közszolgáltatási díjakra!

Amíg a lakossági díjak megállapítása – kisebb kivételektől eltekintve - általában helyi településpolitikai kérdés, addig a piaci mechanizmusok függetlenek ettől!

Ez az ellentmondás körítve a koordináló szervezetek - kezdeti- merev szerződési feltételeivel együttesen vezettek a rendszer „repedezéséhez”.

Mára a fentiek szorító hatásai alól egyes közszolgáltatók a „menekülés az önálló útra” elvet követve, saját maguk próbálják a kedvezőbb értékesítési feltételeket megtalálni. Ebben a törekvésben nem hat fékező erőként az ország által vállalt teljesítési arányok alakulása. Törekvésüket látják igazolva az egyre több koordináló szervezet megalakulásában, s a köztük mára már nyíltan vállalt verseny kialakulásában.

Míndezekhez a közszolgáltatók között kialakuló verseny és az időközben egyes hulladékáramokban kialakult –sokszor nem tisztességes – vállalkozásokkal vívott harcban mindenki gyengül és értékeket veszít!

Alapvetően merül fel a kérdés: jó döntés volt az integrált rendszer bevezetése? Vagy elszállt felette az idő?

A valós kérdés azonban az: hogyan lehetséges az, hogy a máig is jónak és zártnak mondható jogi szabályozás végrehajtása, és/vagy annak kikényszerítése ilyen alacsony szintre süllyedt?

Ha ezen a téren nem találjuk meg a megoldást adó választ, akkor a rendszer belátható időn belül összeomlik!

Stratégiai célkitűzések

El kell dönteni, hogy a megváltozott feltételeket a termékdíjas rendszer, vagy az öko-adó elégíti-e ki a leghatékonyabban.

Ha a termékdíjas rendszer, akkor

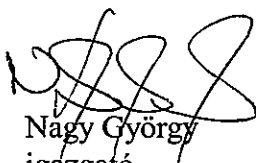
- Az azonos anyagáramok koordináló szervezetei között ki kell kényszeríteni a jogszabályok szabta korrekt együttműködést.
- A koncentráltan keletkező begyűjtés esetében meg kell szüntetni a finanszírozást.
- A nem koncentrált lakossági szelektív gyűjtés teljes többletköltségét fedezni kell.
- El kell érni a hatóságok, az önkormányzatok, a szolgáltatók, a hasznosítók, és a koordináló szervezetek partneri viszonyát, közös álláspontjának elfogadását és következetes alkalmazását.

Ha az öko-adó rendszer akkor

- Meg kell vizsgálni, hogy milyen garanciákkal teljesíthető a jogszabályban vállalt visszagyűjtési és hasznosítási arány.
- Végig kell gondolni, hogy az eddig kiépült, s a most futó, vagy elbírálás előtt álló EU-s pályázatokból kiépített, az integrált gyűjtésen alapuló szelektív gyűjtés hogyan működtethető ebben a rendszerben, valós veszélyként nem merül-e fel az indikátorok teljesítésének elmaradásából következő visszafizetési kötelezettség.

A közszolgáltatók minden eszközzel támogatják a szelektív hulladékkezelés területén kialakuló szürkegazdaság elleni fellépést, s annak teljes visszaszorítását.

Üdvözlettel:

Nagy György
igazgató